

## **РОЗВІДУВАЛЬНІ СЛУЖБИ ДЕРЖАВ БАЛТІЇ ЯК ФОРПОСТ СХІДНОГО ФЛАНГУ НАТО**

**Паливода В. О.**, *центр зовнішньополітичних досліджень НІСД*

*Розглянуто матеріали щорічних звітів розвідувальних служб Естонії, Латвії та Литви, які одноставно констатували, що агресивна політика Росії є основною загрозою національній безпеці держав Балтії.*

### **Висновки**

1. За оцінками аналітиків розвідслужб держав Балтії, у 2024 р. Росія, швидше за все, і далі вестиме війну на виснаження проти України, сподіваючись на ослаблення допомоги їй з боку партнерів і союзників.

2. У розвідслужбах держав Балтії вважають, що переведення економіки Росії на воєнні рейки та військова реформа, яку здійснює Кремль, націлені не лише на ресурсне забезпечення війни проти України та протистояння із Заходом, але, імовірно, на можливий конфлікт з НАТО протягом наступного десятиліття.

У лютому – березні 2024 р. Служба зовнішньої розвідки Естонії (далі – VLA<sup>1</sup>), Бюро із захисту Конституції Латвії (далі – SAB<sup>2</sup>) та Департамент державної безпеки Литви (далі – VSD<sup>3</sup>) оприлюднили відкриті частини своїх щорічних звітів про діяльність за минулий рік<sup>4</sup>.

У згаданих документах VLA, SAB і VSD основну увагу приділено загрозам національній безпеці держав Балтії з боку Російської Федерації у контексті її агресивної неоімперської політики (зокрема, загарбницької війни проти України). У цьому контексті відтворений Ленінградський військовий округ має чітке антискандинавське та антибалтійське позиціонування, а у найближчі роки

<sup>1</sup> Скорочена назва спецслужби (від Välisluureamet). VLA підпорядкована Міністерству оборони Естонії.

<sup>2</sup> Скорочена назва спецслужби (від Satversmes aizsardzības birojs). SAB підпорядковане уряду Латвії. Функції SAB: зовнішня розвідка, контррозвідка, охорона державної таємниці.

<sup>3</sup> Скорочена назва спецслужби (від Valstybės saugumo departamentas). VSD підпорядкований сейму та президентові Литви. Функції VSD: зовнішня розвідка, контррозвідка, боротьба з тероризмом, забезпечення внутрішньої безпеки, охорона державної таємниці.

<sup>4</sup> Звіт VSD, як і в попередні роки, підготовлено спільно з II Департаментом оперативних служб (військова розвідка і контррозвідка) Міністерства національної оборони Литви.

очікується значне збільшення російських сил поблизу кордонів Естонії, Латвії і Литви.

Без суттєвого збільшення підтримки України з боку партнерів і союзників, режим В. Путіна впевниться у своїй здатності впливати на Захід. Це може ще більше посилити імперські апетити Росії, тоді як її армія отримує значний бойовий досвід, включно з боротьбою проти західної військової техніки. Разом із запланованим збільшенням чисельності ЗС РФ, це істотно підвищить ризик можливої російської воєнної агресії проти НАТО<sup>5</sup>.

### ***Війна Росії проти України: перспективи і наслідки***

Аналітики VLA, SAB і VSD вважають, що В. Путін прагне за будь-яку ціну добитися перемоги в Україні, щоб продемонструвати геополітичну перевагу над Заходом і змінити ландшафт європейської безпеки. У Кремлі вірять, що час грає на боці РФ і розраховують на втому Заходу та України від війни. Проміжною метою для Росії, імовірно, є замороження конфлікту на її умовах. Щоб досягти цього, Москва використовуватиме ядерне залякування та дії своєї агентури впливу на Заході.

Водночас вторгнення РФ в Україну спричинило вступ Швеції та Фінляндії до НАТО. Зважаючи на те, що Росія історично негативно сприймала будь-яке розширення Альянсу, приєднання до нього двох досі нейтральних у військовому відношенні країн Балтійського регіону можна розглядати як геополітичний провал для Москви.

Унаслідок міжнародної ізоляції та різкого ослаблення впливу на Заході, Росія шукає союзників серед країн Глобального Півдня та арабського світу. Однак ці зусилля не мали бажаного успіху через вагання з боку потенційних партнерів і розбіжності інтересів<sup>6</sup>.

Через санкції проти російських ЗМІ як головних важелів впливу Кремля, Росія шукає альтернативні способи поширення своїх наративів у західному інформаційному просторі, намагаючись, зокрема, довести, що Україна є ненадійним партнером, який не може ефективно використовувати військову та фінансову підтримку Заходу або навіть зловживає нею. РФ також намагається

<sup>5</sup> Щодо військового аспекту безпекової ситуації у регіоні *див.*: Зміцнення безпеки країн Балтії в контексті зміни стратегічної концепції оборони НАТО. Значення для України. URL: <http://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/zmitsnennya-bezpeky-krayin-baltiyyi-v-konteksti-zminy-stratehichnoyi>

<sup>6</sup> У квітні 2024 р. в Санкт-Петербурзі відбулась XII міжнародна зустріч високих представників з питань безпеки. У ній взяли участь секретарі рад безпеки, радники та помічники з національної безпеки, віцепрем'єр-міністри, глави силових структур і спецслужб зі 106 країн, представники 10 міжнародних організацій. Цей захід Кремль використав для просування своїх наративів щодо війни проти України. РФ також намагалася продемонструвати світу, що подолала міжнародну ізоляцію.

вплинути на західне суспільство та політичне керівництво, наголошуючи на величезному фінансовому тягарі, який нібито створює підтримка України.

Здатність Кремля завдати шкоди та дестабілізувати ситуацію зменшилася, але не зникла. Очікується, що Москва і далі здійснюватиме заходи впливу. Росія не стала байдужою до Заходу, але вона більше не хоче (або не може) удавати дружелюбність, тому все частіше демонструє вороже ставлення.

### ***Ситуація в Росії***

За оцінками аналітиків VLA, SAB і VSD, Росія має фінансові, людські, матеріальні й технічні ресурси для продовження війни з такою самою інтенсивністю, принаймні в найближчій перспективі. Російська економіка тримається ліпше, ніж очікувалося, завдяки високим цінам на нафту, державним інвестиціям в оборонну промисловість і здатності обходити санкції. ВПК став рушійною силою економіки Росії за рахунок інших галузей.

Російський режим залишався стабільним і демонстрував стійкість навіть в умовах несподіваних потрясінь. Кремль продовжував працювати над запобіганням потенційним загрозам, нейтралізуючи опозицію, посилюючи контроль над приватними військовими компаніями та стабілізуючи економіку. Деякі рішення, особливо в економіці, не є стійкими, тому напруження зростає. Незважаючи на відсутність активної підготовки до зміни влади, серед російської еліти активізувалися дискусії про «життя після Путіна».

Кремль намагається показати світу нібито всенародну підтримку своєї політики. Президентські вибори в Росії були інструментом демонстрації легітимності влади В. Путіна та схвалення громадськістю дій режиму. З новим мандатом Кремль, швидше за все, у післявиборчий період ухвалюватиме непопулярні рішення.

Спецслужби РФ усередині країни посилили стеження за контактами західних дипломатів із представниками російського експертного середовища для вербування агентури.

### ***Білорусь як сателіт Росії***

Війна РФ проти України та пов'язаний з нею міжнародний тиск призвели до подальшого посилення російського впливу в Білорусі. Економічна, військова та політична взаємозалежність двох країн стала ще більш очевидною через санкції, запроваджені ЄС та США. Військовий потенціал Білорусі посилюється завдяки значній підтримці з боку Москви. Кремль дозволяє О. Лукашенку демонструвати видимість суверенітету у прийнятті рішень. Проте Росія прагне зберегти та зміцнити свій контроль над Білоруссю шляхом розміщення на її території тактичної ядерної зброї та створення умов для тривалої військової присутності.

Білоруський режим є рушійною силою інтенсивної діяльності спецслужб проти держав Балтії в координації з російськими партнерами та в їхніх інтересах.

### ***Китайський фактор***

Росія та Китай перебувають в опозиції до США та їхніх союзників. Проте на відміну від РФ, яка повністю зайнята війною проти України, Пекін зосереджений на реалізації своїх глобальних амбіцій і використовує партнерство з Росією для формування міжнародного порядку, який функціонуватиме на його умовах. Водночас дедалі більш ідеологізована зовнішня політика Китаю може завадити його об'єктивному сприйняттю глобального ландшафту.

Китай буде інтегрованою політичною й технологічною екосистемою на основі власних стандартів та об'єднання рішень від різних китайських технологічних компаній. Хоча економічна співпраця з КНР є вигідною, у ній можуть бути приховані інші цілі, що загрожує не лише залученим сторонам, а й національній безпеці держав Балтії.

Китай активізував розвідувальну діяльність проти держав регіону не лише з позицій дипломатичних представництв та бізнес-структур, але й зі своєї території, усе частіше використовуючи соціальні мережі для встановлення та підтримки контактів з потенційними цілями, а також для кібершпигунства<sup>7</sup>.

### ***Терористична загроза***

Аналітики VLA, SAB і VSD відзначають зростання загрози ісламістського тероризму в Європі. Ісламістська пропаганда, яку поширюють міжнародні терористичні організації, підвищує ймовірність терактів. Основний ризик походить від радикалізованих осіб-одинаків, мотивованих не лише традиційними ісламістськими пропагандистськими наративами, але й погіршенням ситуації на Близькому Сході.

<sup>7</sup> В оприлюдненій у квітні 2024 р. відкритій частині щорічного звіту Служби внутрішньої безпеки Естонії (контррозвідка) зазначається, що, порівняно з Росією, зусилля китайської розвідки є більш інтенсивними. Водночас зростаюча економічна та військова підтримка Китаєм РФ у її війні проти України викликає занепокоєння в НАТО та ЄС.